

Т. В. Білозерська,

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Стаття присвячена використанню автентичних відеоматеріалів під час навчання студентів іноземній мові та перекладу. Розкрито значення такого типу навчальних матеріалів для вдосконалення комунікативних та перекладацьких навичок, запропоновані оптимальні вправи із використанням автентичних відеоматеріалів.

Ключові слова: автентичні відеоматеріали, навчання іноземній мові та перекладу, інноваційні технології навчання.

Статья посвящена использованию аутентичных видеоматериалов во время обучения студентов иностранному языку и переводу. Раскрыто значение такого типа учебных материалов для усовершенствования коммуникативных и переводческих навыков, предложены оптимальные упражнения с использованием аутентичных видеоматериалов.

Ключевые слова: аутентичные видеоматериалы, обучение иностранному языку и переводу, инновационные технологии обучения.

The article is devoted to the use of authentic video materials during teaching the students a foreign language and translation. It shows the meaning of this kind of training materials for development of communicational and translation skills, some optimal exercises with use of authentic video materials are proposed.

Key words: authentic video materials, teaching a foreign language and translation, innovative technics of teaching.

Однією із дискусійних проблем сучасної методики викладання іноземної мови є пошук оптимальних технологій формування іншомовної комунікативної компетенції. Як показує аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду організації навчальної діяльності, на сучасному етапі головують два підходи, а саме: традиційний та інноваційний. Кожний з них має свої переваги, і їх вправне комбінування дозволяє досягти значних результатів у вивченні іноземної мови, бездоганне володіння якою є однією із найважливіших вимог до кваліфікації перекладача. Особливу роль у навчальному процесі студентів-перекладачів відіграють вправи із використанням автентичних відеоматеріалів, які є унікальною основою для виконання перш за все головної задачі (безпосередньо перекладу з іноземної мови на рідну), так і створюють ряд позитивних другорядних, але не менш важливих умов для вдосконалення перекладацьких навичок (розширення лінгвокраїнознавчих та фонетичних знань, збільшення активного та пасивного лексичних запасів тощо). Використанню відеоматеріалів під час навчання іноземній мові досі приділялося доволі мало уваги, що можна пояснити відносною новизною цього типу матеріалу та недостатнім технічним оснащенням навчальних аудиторій, що унеможливило використання такого навчального матеріалу. Відомі дослідження практичного аспекту використання відео при навчанні аудіюванню чи говорінню, однак застосування автентичних відеоматеріалів для навчання студентів-перекладачів наразі не отримало належної уваги у вітчизняній методиці, що обумовлює **актуальність** нашої розвідки.

У процесі нашого вивчення питання використання автентичних відеоматеріалів під час навчання іноземній мові довелося звернутися до різних джерел інформації (психологічна, педагогічна, методична література, нормативні документи щодо компетенції усного та письмового перекладача), аналіз яких став теоретичною основою нашого дослідження. Розвідки останніх років характеризуються зростанням інтересу вчених до вивчення використання відеоматеріалів при навчанні іноземній мові. У роботах Жинкіна М. І., Зимньої І. О., Громової О. А. розглянуті проблеми розкриття психологічної суті сприйняття відео та аудіо ряду. Роботи Карпова К. Б., Ляхвицького М. В., Лурье А. С., Касаткіної Н. М., Шилкіної Л. В. присвячені проблемам методики використання технічних засобів навчання та кіноматеріалів в навчальному процесі. Серед робіт іноземних вчених, які досліджували використання відео на заняттях іноземною мовою, варто виділити праці Р. Grundy, R. Cooper, M. Lavery. Власну методику використання відеоматеріалів у навчанні другій іноземній мові у немовному вузі запропонувала у своєму дисертаційному дослідженні Писаренко В. І. Вивченням особливостей підготовки майбутніх перекладачів та їх професійної компетентності займаються вітчизняні та зарубіжні науковці: Комісаров В. Н., Латишев Л. К., Міньяр-Белоручев Р. К., Сафонова В. В., Халєєва І. І., Ю. Хольц-Мянттярї та ін. Чітко визначив складові професійної компетенції письмового та усного перекладача Чередниченко О. І.

У сучасних ринкових умовах та у ситуації безперечної жорсткої конкуренції професія перекладача все одно лишається однією із найбільш бажаних, про що свідчать кількість кафедр перекладу в Україні та постійний потік студентів-першокурсників, які обрали спеціальність «Переклад». І хоча на перший погляд професія перекладача здається цікавою і простою, насправді ж вимоги до професійної компетенції говорять про її серйозність та відповідальність. Варто підкреслити, що професійна підготовка студентів-перекладачів є процесом формування їхньої перш за все комунікативної компетенції, тобто нормативно-правильне та функціонально-адекватне володіння всіма видами іншомовної мовленнєвої діяльності має бути на рівні, наближеному до рівня носія мови. Щоб виконати якісний переклад, необхідно мати широкі знання (лінгвістичні, екстралінгвістичні, загальнокультурні з областей країнознавства, історії та літератури), а також вільно орієнтуватися у спеціальних галузях (економіці, юриспруденції, політиці, медицині, дипломатії тощо). Нажаль, невідомо, в якій галузі буде працювати перекладач після закінчення вищого навчального закладу, тому його підготовка, на думку Чередниченко О. І., «тяжкіє до набуття багатопільового, універсального характеру, і саме так біль-

шість університетів готує перекладачів, здатних працювати у будь-якій галузі без обмежень» [4, с. 25]. З таких умов перед викладачем постає питання про підбір правильних, дієвих, максимально корисних завдань.

Є основи вважати, що саме відеоматеріали можуть стати тим самим унікальним функціональним базисом для вправ на переклад, які не лише допомагають формувати та вдосконалювати перекладацькі навички, а й позитивно впливають на лексичний запас студентів (збільшують об'єм активного та пасивного словникового запасів, покращують кількісний склад засвоєних термінів з різних галузей знань), сприяють підвищенню швидкості реакції при усному перекладі, розвивають у студентів навички слухача та перекладацьку інтуїцію завдяки візуальному ряду.

Спираючись на власний досвід, набутий у Херсонському національному технічному університеті, цілком погоджуємося із тезою професора Чередниченка О. І. про те, що перекладацька компетенція прямо залежить від ступеня акультурації до іншомовної культури, яка передбачає володіння соціокультурними знаннями, включаючи основні реалії, символи тощо [4, с. 25]. Залучити до іноземної мови та культури можна використовуючи відеоматеріали на різноманітну тематику. Однак варто розрізняти навчальні відеоматеріали та автентичні. Якщо під першими розуміють тематично організовані, адекватні рівню навчання відеозаписи, які часто є підготовленими методистами та розіграні професійними акторами та дикторами, то автентичні відео не зазнають жодної редакції, спрощення чи «підлаштування» під студента. Досягнути найвищого ступеня прилучення до іншомовної культури можна завдяки використанню лише автентичних матеріалів – мультиплікаційних, художніх, документальних та науково-популярних фільмів і сюжетів, які завдяки високій інформативності зорово-слухового ряду, а також динамізму зображення вважаються сучасними вченими та практиками найбільш ефективним та перспективним засобом навчання іноземній мові [2, с. 152]. Варто зауважити, що використання відеоматеріалів психологічно виправдане: адже саме через зір та слух людина отримує основний об'єм інформації [3, с. 12]. Крім того, автентичні відео відображають реальне життя, живе мовлення з його діалектичними та соціальними відмінностями, власним темпом мовлення, емоційним забарвленням – все це викликає позитивні емоції, підживлює зацікавленість мовою та культурою, через що активізується робота лімбічної системи організму людини, яка відповідає за процеси навчання та мотивації. Авторитетність автентичних відеоматеріалів сприяє підвищенню мотивації у студентів – у них виникає відчуття успіху, коли їм вдається зрозуміти, а потім ще й перекласти рідною мовою матеріал, який призначений для носіїв мови.

Виконуючи комунікативну та когнітивну функції, переклад є потужним засобом спілкування між народами і культурами, а також засобом передавання знань, що вимагає від перекладача відповідної мовної, культурної та когнітивної компетенції. Саме тому використання автентичних відеоматеріалів ми вважаємо за доречне, бо саме вони надають процесу навчання того необхідного комунікативно-когнітивного характеру, оскільки є сполученням мовного та соціокультурного кодів, що притаманні ситуаціям реального іншомовного спілкування. Так студенти можуть знайомитися із узусом мовлення, конотативною лексикою, реаліями, мімікою, жестами і т. д. Таким чином, використання автентичних відеоматеріалів дозволяє організувати діалог між рідною та іноземною мовами.

Які ж відеоматеріали можуть бути використані при навчанні іноземній мові та перекладу? У першу чергу це блоки теленовін або телерепортажі, де ведучий займає певну позицію до проблеми (новини телеканалів *CNN*, *BBC*, *Euronews*, *heute / Nachrichten* на каналі *ZDF*, *Tagesschau* або *100 Sekunden* на каналі *ARD*). Подібні властивості притаманні науково-популярним документальним фільмам, в яких автори мають за мету здивувати глядача, приголомшити його уяву, а матеріал подається у доступній, захоплюючій формі, часто із використанням рисунків, мультиплікації (наприклад, *Earth Report* на каналі *BBC* або *Next World – Das Leben von morgen* на каналі *ZDF*). На особливу увагу заслуговують ток-шоу чи розважальні шоу. Насичені розмовною, експресивною лексикою, з різними темпами мовлення та особистісними варіантами вимови, вони представляють собою невичерпне джерело для роботи студента, який бачить себе перекладачем повсякденно-побутової області. І хоча відеоматеріал з таких шоу, як *Die Küchenschlacht: Horst Lichter sucht den Spitzenkoch. Kochshow* (*ZDF*) або *Deutschlands bester Bäcker. Mit Johann Lafer* (*ZDF*) містить багато прикладів лексики на повсякденну тематику, вони присвячені кулінарії, а тому також насичені термінологією з галузі харчування. Таким чином, можна підібрати шоу за спеціалізацією студентів, від машинобудування до юриспруденції.

Слід зауважити, що робота з автентичним відеоматеріалом не повинна обмежуватися лише його переглядом. Універсальність відеоматеріалів полягає в тому, що їх можна використовувати і як основне завдання (наприклад, виконати послідовний, пофразовий чи анотаційний переклад), так і як елемент завдання на розвиток усного чи письмового мовлення з метою вдосконалення комунікативних компетенцій студента (наприклад, подивитися відео, перекласти його повністю чи фрагментарно, після чого написати твір чи побудувати діалог за тематикою відео). У рамках нашого дослідження ми ознайомилися із вправами до відеофільмів, які пропонуються у підручниках з німецької мови для високого рівня (B2, C1) *Aspekte* (Langenscheidt) та *Studio D* (Cornelsen Verlag), та тими, що мають виконувати студенти на параз з усного та письмового перекладу (підручник «Praktische Übersetzung. Deutsche Sprache» авторів Кучер З. І., Орлової М. О., Редчиць Т. В., Вінниця: «Нова Книга», 2013), і зробили спробу сформулювати саме такі, які б були максимально ефективними для студентів перекладацького відділення. Наведемо кілька прикладів:

1. Прочитайте назву відеоролику. Які думки у Вас виникають щодо змісту сюжету? Про що йдеться в відео? Перекладіть назву українською мовою. Перегляньте сюжет. Чи виправдалися Ваші очікування? Перекажіть у 5-7 реченнях зміст сюжету. Передивіться відео знову, виконуючи послідовний переклад. Чи залишите Ви той переклад назви сюжету, що зробили перед переглядом? Якщо ні, які зміни Ви б внесли і чому?

2. Прочитайте назву відеоролику та продивіться вступну частину. Запишіть терміни, які, на Вашу думку, можуть знадобитися для вдалого перекладу відео. Ознайомтеся із списком слів із відеоматеріалу, які можуть

бути Вам незнайомі, перекладіть їх українською мовою, вкажіть використаний спосіб перекладу. Передивіться відеоматеріал та виконайте послідовний переклад. Перекажіть зміст ролику своєму сусіду по парті, уявляючи, що побачили цей ролик по телебаченню і хочете розповісти другу (колезі, незнайомцю тощо) про нього.

3. Прочитайте речення, які передають зміст відеоматеріалу. Під час перегляду розставте ці речення відповідно послідовності викладу інформації у відео. Обговоріть у групі отримані результати. Передивіться відео ще раз та зробіть переклад, намагаючись якомога частіше використовувати той самий тип трансформації (описовий переклад, заміна активного стану на пасивний та навпаки тощо).

4. Ознайомтеся із заголовком відео, який містить географічну назву. Знайдіть це місце на карті, обговоріть характерні особливості даного регіону. Передивіться відео та заповніть пропуски у реченнях (числа, роки, імена тощо). При повторному перегляді відео зробіть переклад, зважаючи на особливості передачі власних назв, числівників.

Такі вправи на переклад відеоматеріалу можуть бути запропоновані до виконання не лише одному студенту, а й всій групі (тоді перекладають кожний по реченню, або змістовному фрагменту), що у свою чергу залучає всіх студентів до роботи, тримає їхню увагу на перекладі та створює умови для того, щоб кожний студент зробив власний переклад (чи то в голос, чи про себе) і порівняв свій варіант із тим, який озвучується іншим студентом.

Під час нашого дослідження ми дійшли висновку, що автентичні відеоматеріали можуть підлягати частковій методичній обробці. Така обробка, по-перше, полягає у скороченні тривалості демонстрації автентичного відеоматеріалу (до 2-3 хвилин) і не має впливати на його лексичну, фразеологічну насиченість, граматику, природність ситуації. По-друге, ми підтримуємо думку Качалова М. А., який вважає, що варто показувати лише основний змістовий момент, суть проблеми, якій присвячений відеоматеріал [1, с. 221]. Позитивним фактором є також різноманіття відеоматеріалів, які сьогодні можна завантажувати з Інтернету чи дивитися онлайн. Можна підібрати такі матеріали, які б відповідали тематиці і програмі як першого, так і останнього семестру навчання.

Підбиваючи підсумки нашого дослідження, варто відзначити велике позитивне значення використання автентичних відеоматеріалів у навчанні іноземній мові та перекладу, а також високу варіативність вправ і завдань на переклад із залученням відео. Як перспектива подальшого дослідження розглядається проведення експерименту з метою визначити рівень ефективності використання автентичних відеоматеріалів.

Література:

1. Качалов Н. А. Особенности использования автентичных видеодокументов в обучении иностранному языку / Н. А. Качалов // Вестник Томского государственного университета. – 2006. – № 291. – С. 221–227.
2. Савицкая Н. С. Использование автентичных видеоматериалов при формировании навыков говорения на занятиях по иностранному языку / Н. С. Савицкая, Р. М. Даниленко // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2011. – № 2 (9). – С. 152–153.
3. Смирнов И. Я. Развитие устной речи учащихся на основе автентичного художественного фильма / И. Я. Смирнов // Иностранные языки в школе, 2006. – № 6. – С. 11–14.
4. Чередниченко О. І. Складові професійної компетенції письмового та усного перекладача / О. Чередниченко // Іноземна філологія. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка, 2007. – № 41. – С. 25–27.